

Albert Camus

Teatru

Caligula • Neînțelegerea • Starea de asediu •
Cei dreپți • Revoltă în Asturias

Traducere din limba franceză
de Daniel Nicolescu

Polirom
2022

Cuprins

CALIGULA

Actul I.	9
Actul II	26
Actul III.	48
Actul IV.	64

NEÎNȚELEGEREA

Actul I.	91
Actul II	112
Actul III.	126

STAREA DE ASEDIU

<i>Notă</i>	143
Partea întâi	147
Partea a doua	183
Partea a treia.	215

CEI DREPȚI

Actul I.	241
Actul II	255
Actul III.	266

Actul IV.	278
Actul V	293

REVOLTĂ ÎN ASTURIAS

Actul I.	309
Actul II	317
Actul III.	326
Actul IV.	333

ACTUL III

SCENA I

Pe scenă se află mama, Martha și servitorul. Bătrânul mătură și pune ordine în lucruri. Martha stă îndărătul teighelei și-și dă părul pe spate. Mama străbate scena îndreptându-se spre ușă.

MARTHA: Uite că s-au ivit și zorii.

MAMA: Da. Măine o să fiu mulțumită c-am terminat. Acum nu simt decât oboseală.

MARTHA: După ani la rând, asta e prima dimineață când respir. Mi se pare că aud de pe-acum marea. Cred că o să strig de bucurie.

MAMA: Cu atât mai bine, Martha, cu atât mai bine. Acum însă, mă simt atât de bătrână, încât nu pot să împărtășesc nimic cu tine. Măine, totul va fi mai bine.

MARTHA: Da, o să fie mai bine, sper. Dar acum nu te mai plânge și lasă-mă să fiu fericită după pofta inimii. Sunt din nou fata de pe vremuri. Trupul îmi e cuprins iar de neastâmpăr și-mi vine s-o iau la sănătoasa. Oh, spune-mi doar...

Se oprește.

MAMA: Ce s-a-ntâmpat, Martha? Nu te mai recunosc.

MARTHA: Mamă... (*Ezită, apoi cu înflăcărare.*) Mai sunt încă frumoasă?

MAMA: În dimineața asta ești. Crima e frumoasă.

MARTHA: Ce contează crima acum? M-am născut a doua oară, o să ajung în ținuturile unde voi fi fericită.

MAMA: Bine. Mă duc să mă odihnesc. Dar sunt bucuroasă să știu că o să-ți începi în sfârșit viața.

Bătrânul servitor apare din capul scării, coboară spre Martha, îi întinde pașaportul, apoi iese fără să scoată o vorbă. Martha deschide documentul și-l citește fără să reacționeze.

MAMA: Ce-i acolo?

MARTHA (*cu voce calmă*): Pașaportul lui. Citește.

MAMA: Știi că ochii îmi sunt osteniți.

MARTHA: Citește! O să-i afli numele.

Mama ia pașaportul, se duce să se așeze la o masă, îl deschide și citește. Privește îndelung paginile pe care le are în față.

MAMA (*cu voce neutră*): Știam că într-o bună zi o să se întâmple asta și că, atunci, va trebui să isprăvesc.

MARTHA (*se duce în fața tejberei*): Mamă!

MAMA (*cu voce neschimbată*): Lasă, Martha, am trăit destul.

Am trăit mult mai mult decât propriul meu fiu. Nu l-am recunoscut și l-am ucis. Pot de-acum să mă duc lângă el pe fundul râului, acolo unde ierburile îi acoperă deja fața.

MARTHA: Mamă! Doar n-o să mă lași singură?

MAMA: M-ai ajutat mult, Martha, și-mi pare rău că te părăsesc. Dacă asta mai înseamnă ceva, trebuie să-ți spun că, în felul tău, ai fost o fiică bună. Mi-ai arătat mereu respectul cuvenit. Acum însă am obosit și inima mea bătrână, care se credea complet nepăsătoare, a învățat din nou ce-nseamnă durerea. Nu mai sunt atât de tânără încât să mă deprind cu ea. Și, oricum, atunci când o

mamă nu mai e în stare să-și recunoască fiul, înseamnă că misiunea ei pe fața pământului s-a încheiat.

MARTHA: Nu și dacă fericirea fiicei ei trebuie împlinită de-abia de acum înainte. Nu înțeleg ce vrei să-mi spui. Nu-ți recunosc vorbele. Nu m-ai învățat chiar dumneata să nu respect nimic?

MAMA (*cu aceeași voce indiferentă*): Da, dar tocmai am înțeles că mă înșelam și că, pe acest pământ unde nimic nu-i sigur, avem certitudinile noastre. (*Mâbnită.*) Iubirea mamei pentru fiul ei este azi certitudinea mea.

MARTHA: Prin urmare, nu ești sigură că o mamă își poate iubi fiica?

MAMA: N-aș vrea să te rănesc acum, Martha, dar e drept că nu-i același lucru. Nu atârnă la fel de greu. Cum să mă pot lipsi de iubirea fiului meu?

MARTHA (*izbucnind*): O mare iubire care-a uitat de tine douăzeci de ani!

MAMA: Da, o mare iubire care supraviețuiește după douăzeci de ani de tăcere. Nu-i nimic! Iubirea asta mi se pare îndeajuns de frumoasă, câtă vreme nu pot să trăiesc fără ea.

Se ridică.

MARTHA: Nu poți să spui asta fără urmă de revoltă și fără să te gândești o clipă la fiica ta.

MAMA: Nu, nu mă gândesc la nimic, iar la revoltă nici atât. Asta-i pedeapsa, Martha, și bănuiesc că vine un moment când toți ucigașii sunt ca mine, pustiiți pe dinăuntru, vlăguți, fără viitor. Din pricina asta sunt înlăturați, pentru că nu mai sunt buni de nimic.

MARTHA: Mi-e silă de felul în care vorbești, nu pot să te-ascult vorbind despre crimă și despre osândă.

MAMA: Vorbesc cum îmi vine la gură, nimic mai mult. Vai, mi-am pierdut libertatea, s-a dezlănțuit infernul!

MARTHA (*se apropie de ea și îi vorbește cu asprime*): Înainte nu spuneai așa ceva. Și în toți anii ăștia ai continuat să stai lângă mine și să înșfaci zdravăn picioarele celor care trebuiau să moară. Pe-atunci nu te gândeai la libertate și la infern. Ai mers înainte. Cum poate fiul tău să schimbe asta?

MAMA: Am mers înainte, e drept. Din obișnuință, însă, ca o moartă. Era nevoie de durere ca să se schimbe totul. Așa a schimbat lucrurile fiul meu. (*Martha face semn că vrea să vorbească.*) Știu, Martha, toate astea n-au noimă. Ce înseamnă durerea pentru o criminală? Pe de altă parte, cum vezi, nu-i o durere de mamă adevărată. Încă n-am urlat. Nu e decât suferința pe care o încerci când redescoperi iubirea, și totuși mă simt depășită. Știu, în plus, că nici suferința asta n-are noimă. (*Pe alt ton.*) Dar lumea însăși nu are noimă și eu sunt în măsură s-o spun, fiindcă am trecut prin toate, de la zămislire până la distrugere.

Se îndreaptă hotărâtă către ușă, dar Martha i-o ia înainte și se pune în fața ieșirii.

MARTHA: Nu, mamă, n-o să mă părăsești. Să nu uiți că eu sunt cea care a rămas și că el a plecat, că m-ai avut în preajmă toată viața, în timp ce el nu ți-a dat nici un semn. Asta se plătește. Trebuie să conteze. Așa încât se cuvine să te întorci la mine.

MAMA (*cu blândețe*): E-adevărat, Martha, dar pe el l-am ucis!

Martha s-a întors puțin, cu capul dat pe spate, părănd că privește spre ușă.

MARTHA (*după un moment de tăcere, din ce în ce mai înflăcărată*): I-a fost dat tot ceea ce viața poate oferi unui om. A părăsit locurile astea. A cunoscut alte zări,

marea, oameni liberi. Eu am rămas aici. Am rămas, chircită și amărâtă, copleșită de plictiseală, împotmolită în mijlocul continentului și am crescut sub povara întinderilor de pământ. Nimeni nu mi-a sărutat buzele și nici măcar dumneata nu mi-ai văzut trupul fără veșminte. Îți jur, mamă, că asta se plătește. Și, sub scuza neîntemeiată că a murit un om, nu poți lipsi în momentul când sunt pe cale să primesc ce mi se cuvine. Înțelege, deci, că, pentru un om care și-a trăit traiul, moartea e doar un neajuns mărunț. Îl putem da uitării pe fratele meu, pe fiul tău. Ceea ce i s-a întâmplat e lipsit de importanță: nu-i mai rămăsese nimic de cunoscut. Pe mine, în schimb, mă lipsești de toate și-mi răpești lucrurile de care el s-a bucurat. A ajuns oare să-mi ia și dragostea mamei și să te târască pentru totdeauna sub apele înghețate ale râului?

Cele două femei se privesc tăcute. Martha pleacă ochii.

MARTHA (*foarte încet*): M-aș mulțumi cu foarte puțin. Deși sunt vorbe pe care n-am putut niciodată să le rostesc, cred că ar fi plăcut dacă ne-am relua traiul de zi cu zi.

Mama a înaintat către ea.

MAMA: L-ai recunoscut?

MARTHA (*ridicând brusc capul*): Nu, n-am știut cine e! Nu-mi rămăsese în minte nici o imagine a lui, totul s-a întâmplat cum trebuia să se-ntâmple. Chiar dumneata ai spus-o, lumea asta e lipsită de noimă. Dar nu te-ai înșelat pe de-a-ntregul când mi-ai pus această întrebare. Acum știu că, și dacă l-aș fi recunoscut, tot nu s-ar fi schimbat nimic.

MAMA: Vreau să cred că nu-i adevărat ce spui. Până și cei mai sângheroși criminali se simt uneori dezarmați.

MARTHA: Și mie mi se întâmplă. Dar nu în fața unui frate necunoscut și nepăsător.

MAMA: Dar în fața cui?

MARTHA: În fața dumatiale.

Tăcere.

MAMA (*fără grabă*): Prea târziu, Martha. Nu mai pot face nimic pentru tine. (*Se întoarce spre fiica ei.*) Plângi cumva, Martha? Nu, nu știi ce-i acela plâns. Mai ții minte când te strângeam în brațe?

MARTHA: Nu, mamă.

MAMA: Ai dreptate, e vreme lungă de-atunci și am uitat foarte repede să întind brațele către tine. Dar n-am încetat să te iubesc. (*O îndepărtează blând pe Martha, care, treptat, îi face loc să treacă.*). Acum știu, fiindcă-mi aud glasul inimii; trăiesc din nou, chiar în clipa când nu mai pot îndura să trăiesc.

Drumul e liber.

MARTHA (*prinzându-și capul în mâini*): Ce-ar putea fi mai puternic decât disperarea fiicei tale?

MAMA: Oboseala, poate, și setea de odihnă.

Iese, fără ca Martha să i se împotrivească.

SCENA II

Martha aleargă spre ușă, o trântește și se lipește apoi de ea. Izbucnește în urlete sălbatice.

MARTHA: Nu, nu eram obligată să veghez asupra fratelui meu, și totuși, iată-mă exilată în propria țară; până și